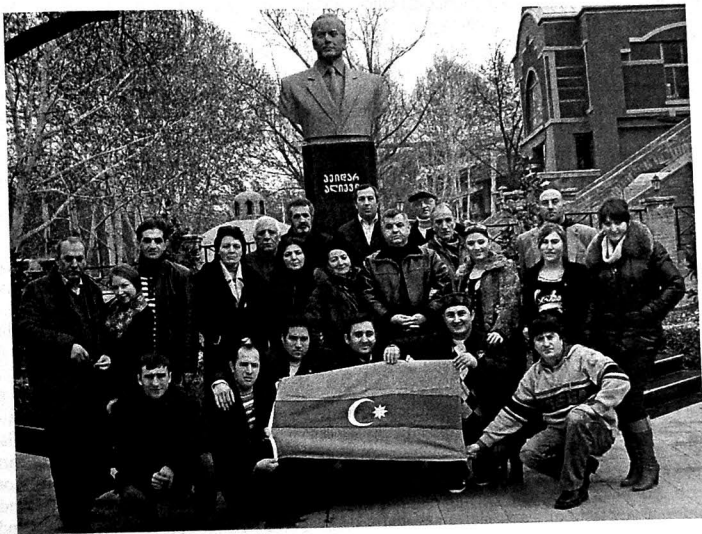

"KÖRPÜ"

MİLLƏTLƏRARASI MƏDƏNİYYƏTƏ KÖRPÜ OLDU

Cəfər Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrı ölkəmizin Gürcüstandakı səfirliyinin dəstəyi və Açıq Cəmiyyət İnstitutu Yardım Fondunun ayırdığı qrant əsasında Gürcüstanda qastrol səfərində oldu.

Qastrol səfərində teatr İftixar Piriyevin iki hissəli "Körpü" əsərinin tamaşasını Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımıza və gürcü teatr ictimaiyyətinə təqdim etdi. Tamaşa K.Marcanaşvili adına Gürcüstan Dövlət Akademik Dram Teatrının səhnəsində nümayiş etdirilmişdir. Bu tamaşa Dövlət səfəri ilə hazırlanıb. Haqqında danışdığımız tamaşada, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Açıq Cəmiyyət Yardım fondunun ayırdığı qrant əsasında həmin teatrın aktyorları ilə birgə Gənc Tamaşaçılar, Dövlət Gənclər, Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram, Dövlət Rus Dram, Mədəni-Maarif Texnikumunun, Suxumi Dövlət Dram, H.Əliyev adına Tiflis Dövlət Azərbaycan Dram və Dərbənd Dövlət Ləzgi Musiqili Dram Teatrının aktyorları iştirak ediblər. Tamaşa yazdı-

ğımız kimi İrəvan teatrı və 9 teatrın aktyorları daxil olmaqla Beynəlxalq layihə olub, iki mərhələdə həyata keçirilib. Birinci mərhələdə bu əsərin tamaşası Bakıda nümayiş etdirilib və tamaşaçılar tərəfindən uğurla qarşılanıb. II mərhələdə tamaşa Tiflisdə nümayiş etdirildi. Qastrol tamaşası da diqqəti cəlb etdi. Tamaşaçıya təqdim olunan pyesin hadisələri münafiqlik zona sayılan Qafqaz və orada baş verən qarşıdurmalardır. Qafqazda yaşayan Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan millətləri arasında baş verən qarşıdurmalar, müxtəlif torpaq iddiaları, sülhü, əminamanlığı pozan neqativ hallar əsərin əsas sujet xəttidir. Müxtəlif neqativ halların səbəbkarı kimi keçmiş sovet imperiyasının işğalçı siyasətini göstərən, çıxış yolunu kənar müdaxilədən azad olub, millətlərarası münasibət-

ləri millətlərin özlərinin həll edəcəkləri təqdirdə uğurlu nəticə olacağını ideya kimi qarşıya qoyur. Tamaşanın quruluşçu rejissoru Vəqif Əsədov, quruluşçu rəssamı Nazim Bəykişiyev, bəstəkarı isə Cavanşir Quliyevdir. Onu da qeyd etməliyik ki, 23 fevral qastrol səfəri, 26 fevral Xocalı soyqırımını ərəfəsində təsadüf etdiyindən və həm də əsərin məzmunu sovet imperiyasının təvəccüzü siyasəti olduğundan tamaşa Xocalı soyqırımına həsr olunmuşdur. Tamaşada Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımız, o cümlədən Marneuli, Bolnisi və Qardbanıda yaşayan azərbaycanlılar, səfirliyimizin və digər rəsmi qurumların əməkdaşları, Gürcüstan media və televiziya nümayəndələri iştirak edirdi. Teatr qastrola 35 nəfərlik nümayəndə heyəti ilə getmişdir. Pyes iki insanın, daha doğrusu bir kişinin bir qadına olan sevgisidir. Quruluşçu rejissor tamaşanın məkan həllini quruluşçu rəssamla birlikdə yan və arxa pərdələrin tərpənişi ilə həll edir. Yan və arxa pərdələr həm çay, həm körpünü, həm də digər məkanları göz önündə canlandırırlar.

Kiçik bir dağ kəndi... Kənd yuxudadır və onu hansı hadisələr gözlədiyindən xəbərsizdir. Haradansa birdən-birə Qalayçı (S.Nəcəfov) gəlir və kəndi yuxudan oyatmağa çalışır. O, real obrazdan daha çox qeyri-real obraza bənzəyir. Obrazın mətnə uyğun davranış və mizanları bizi onun metik obraz olmağına inandırır. Kəndin ortasında çay axır və kəndi iki yerə bölür. Kəndin bir tərəfində azərbaycanlılar və o biri tərəfində gürcülər yaşayır. Hər iki tərəf uzun illərdir ki, bir-biri ilə məhrəban münasibətdə yaşayırlar. Onlar bir-birinin xeyir-fəridində iştirak edir, bir-birinə qız verib, qız alırlar. Kəndin güney tərəfində azərbaycanlılar, qüzey tərəfində gürcülər məskunlaşıblar. Kəndin azəri tərəfinin Səy Səməd (S.Bayramov) adlı öz dəlisi, gürcü tərəfin isə Badano Qaqo (A.Məmmədov) adlı öz dəlisi var. Həm gürcü, həm də azərbaycanlı tərəfə yad adam gələndə onu ilk qarşılayan dəlilərlər olur. Bu kəndin insanları bir-biri ilə məhrəban yaşadığı kimi, dəlilərlə də bir-biri ilə məhrəbandırlar. Səy Səməd dəlisov hərəkətləri və hayqurtları, hər sözü hamının üzünə demək bəcarığı ilə seçilir. Deyirlər düz sözü həmişə uşaq və dəli deyər. Səy Səməd də, Badano Qaqo da hər iki aktyorun ifasında inandırıcı və maraqlıdır. Onlar sanki bir görüntünün iki əks üzüdür. Onların mizanları da, söhbətləri də bir-birini tamamlayır. Bu iki dəlinin hər ikisi kəndlərinə qorumaq, doğma el-obasını yadlardan xilas etmək istəyirlər. Hər iki ifa təbii və inandırıcıdır. Hər iki dəli, başqa sözlə hər iki qeyri-normal davranış, normal cəmiyyət tərəfindən qəbul edilmir. Bu səbəbdən də onların düz sözləri doğru kimi qəbul edilmir, dəlilərlər həm döyülür, həm də söyülür. Pyesə görə tamaşada hadisələr kəndə qalayçının gəlməsi ilə başlayır, qalayçının qeyb olması

ilə Mıxız Məhərrəmin yox olması, Sovet qoşunlarının kəndə gəlişi və iki kəndi birləşdirən yeganə körpünün bağlanması ilə davam etdirilir. Bütün bu hadisələrin fonunda əsas hadisə Göygöz Abbasla Bilqeyisin acı eşq hekayəsidir. Müəllif pyesdə əksliklərdən istifadə edərək, əslində əksliklərin vəhdətini nümayiş etdirir. İki dəli, iki ağsaqqal deyiləni sübutlaya bilər. Kəndin azəri tərəfinin ağsaqqalı Aydemir ağa (M.Rzayev), gürcü tərəfin ağsaqqalı isə Anzor Abuladzedir. A.Abuladze obrazını K.Qamsaxurdiya adına Gürcüstan Dövlət Dram teatrının aktyoru, Gürcüstanın xalq artisti Dmitri Caini təbii olmaq üçün gürcü dilində ifa edir. Aydemir ağa da, Anzor Abuladze də kəndlərində baş verən hadisələrdən narazıdırlar. Onlar özləri də, ata-babaları da birlikdə olublar, həmişə bir-birilərinə hörmətlə yanaşıblar. Hər iki ağsaqqal öz davranışları ilə kəndlərində nümunədirlər. Burada müəllif bir həqiqətin iki əks üzünü təsvir etməyə çalışır və buna nail olur. Həm Aydemir ağa, həm də A.Abuladze hər iki aktyorun ifasında möğrur görünüşü, qartal baxışı, lazım olan da sət, daha çox hallarda isə səmimi insanlardır. Qeyd etdik ki, gürcü aktyoru D.Caini A.Abuladze obrazını gürcü dilində ifa edir və maraqlıdır ki, heç bir anlaşılmaz yer qalmır. Çünki onun gürcü dilində dediklərini, əks tərəf Azərbaycan dilində cavablandırır. Əsərin əsas hadisəsi Göygöz Abbasla (Q.İsmayilov) Bilqeyisin (D.Əliyeva) məhəbbətidir. Bu sevgi Adəmin Həvvaya, Məcnunun Leyliyə olan sevgisinə bənzəyir. Bu sevgi uğrunda Abbas canını fəda etməyə hazırdır. Göygöz Abbas illərlə, on illərlə Bilqeyisinin həsrətini çəki və yaşlı vaxtında sevgisinə qovuşduğu məqamda seçim qarşısında qalır. Hər şey toy zamanı baş verir. Kənd əhli bağlı körpünün açılışını tələb edir və cavanlardan biri baltanı qapıb, tikanlı məfilləri qırmağa atılır. Abbas öz toyunda cavan bir insanın ölümü ilə razılaşmır və baltanı götürüb, tikanlı məfilləri qırmağa atılır. Lakin burada

da Abbas həm də ömrü boyu həsrətində olduğu sevgisini vətən sevgisi ilə əvəzləyir. Vətənə olan sevgi daha əbədi və daha əzəlidir. Məhz bu səbəbdən Abbas vətən sevgisini seçir və vətən yolunda şəhid olur. Burada körpü vətən, vətən isə körpüdür. Körpü vətənin bir parçası yox, vətənin özüdür. Abbas şəhid olub, ölümü ilə sübut edir ki, vətən yolunda ölməyi bacaran oğullar var. O, həm də ölümü ilə sübut edir ki, hər bir ölkənin problemlərini vətən oğulları özləri həll etməlidirlər. Abbasın ölümü Qafqaz xalqlarının oyanışı ilə nəticələnir və sovet qoşunları ölkəni tərk etməyə məcbur olurlar.

Əsərin əsas hadisəsinə paralel olaraq, bir neçə hadisələr də tamaşaçıların diqqətindən kənarda qalır, itkin düşmüş Mıxız Məhərrəm (M.Musayev), atası Çinqidi Paşa (R.Məmmədov) obrazları da maraqlı və rəngarəngdir. Hər iki obraz əsərin ideyasına uyğun işlənib. Çinqidi Paşa aktyor ifasında həm yumoristik, həm də satirik planda təqdim olunur. Mıxız Məhərrəm isə həm real, həm də qeyri-real təsir bağışlayır. Tədr Dursun (V.Kərimov) obrazı da aktyorun ifasında maraqlı baxılır. Çünki obrazın təqdimatı əsərin əsas ideyasına uyğundur və düzgün nümayiş etdirilir. Qırıqıram obrazını Dərbənd Dövlət Ləzgi Musiqili Dram Teatrının aktyoru Ağaxan Ağaxanov təqdim edir. Obraz müəllif ideyasına uyğun hiyləgər, qorxaq və qarışıqdır. O, hamıdan qorxsada məkrli siyasətindən əl çəkmir. O, sadəcə olaraq pusqada durub məqamını gözləyir. Əsərin mövzusuna və ideya xəttinə uyğun olaraq tamaşada daha bir məhəbbət xətti diqqəti cəlb edir. Aftandil (E.Hüseynov), Xatın (Y.Lalayeva) obrazları Abbas Bilqeyis məhəbbətinin gəncliyidir. Burada da müəllif əksliyin vəhdəti prinsipindən istifadə edir. Həm də məhəbbətin əbədi və əzəli olduğunu bizə yadımlıza salır. Tamaşada iki bacı, iki müxtəlif cəhəbinin adamları diqqəti cəlb edir. Cin Sultan (E.Heydərova) və Əsmər (N.Niftəliyeva) obrazları iki doğma bacı olsalar da əslində yadırlar. Doğmalar arasında münasibətlər daha maraqlı və daha baxımlıdır. Bir bacı həyatda hər bir işi pulla, var-dövlətlə ölçür, ikinci bacı isə, ermənilərin gizli niyyətini başa düşür və onları özlərinə düşmən bilir. Burada da müəllif bir görüntünün əksliyi prinsipinə toxunur. Cin Sultan ermənilərlə sazişə girib pul qazanır, onlardan zərbə alandan sonra səhv etdiyini anlayır. Hər iki obraz aktrisalarn ifasında düzgün və dəqiq təqdim olunur.

Tamaşada daha maraqlı bir cəhət odur ki, əsərdə müəllif Sovet ordusunun zabiti nə ad ilə, nə də hərbi rütbəsi ilə çağırmaq istəmir. Zabit əsərdə sadəcə olaraq Qonaq adlandırılır. Burada müəllifin əsas məqsədinin məhiyyəti aşırlr. Qonaq daimi olmadığı kimi, Sovet qo-

şunları da Qafqazda daimi deyillər. Aktyor M.Musayev həm Mıxız Məhərrəm, həm də Qonaq obrazlarını müəllif və rejissor ideyasına uyğun olaraq dəqiqliklə təqdim edir. İfalarn dəqiqliyinə nail olmaq üçün aktyor xarici təsvirdən keçərək, daxilin dəqiq təsvirinə nail olur. Burada daxili və xarici təsvirlər vəhdət təşkil edir. Erməni Qırıqıram obrazından başqa əsərdə daha dörd erməni obrazı var. Manuçar (S.Nəcəfov) da digər ermənilər kimi öz məqamlarını gözləyir. O da digər ermənilər kimi qorxaq və gözükdölgəlidir. Naira (T.Abdullayeva) da guya Cin Sultanla rəfiqəlik edən, ancaq məqamında düşmənciliyini həyata keçirən obrazdır. Daha bir erməni obrazı Qaspodin Qarikid (N.Səfəraliyev). O, artıq müəllif təqdimatına görə tam fərqlidir. O, qorxaq deyil və həttə lazım gələndə azərbaycanlılara həmlə də edir. Onun arxalandığı Qonaqdır. İfa aktyor tərəfindən maraqlı və baxımlıdır. Tamaşada Qurquradze obrazı da (S.Bayramov) maraqlıdır. O, vəziyyətə uyğun olaraq gah erməni, gah da gürcü olur. O, sadəcə olaraq satqın obrazıdır. Tamaşada Axund Ağa (R.Əliyev) kənddə şeşlə məşğuldur. O, dinlə məşğul olsa da, sovet imperiyasının siyasətini başa düşür və onlara qarşı etirazını bildirir. Əsərə görə tamaşada əvvəl qeyb olmuş Mıxız Məhərrəm sonda Qalayçı kimi, mifik obraz kimi peyda olur. Miflə başlanan sujet xətti, miflə də tamamlanır.

Ümumiyyətlə, Bakıda olduğu kimi Tiflisdə də dramaturq, rejissor, rəssam, bəstəkar və aktyor kollektivinin vəhdəti olan beynəlxalq layihə mükəmməliyi ilə seçilən gözəl bir tamaşa oldu. Tamaşa gürcü teatr ictimaiyyəti, mediası və televiziyası tərəfindən maraqla qarşılandı.

"Körpü" sözün əsl mənasında millətlərarası mədəniyyətə körpü oldu.

● Çingiz ƏLƏSGƏRLİ,
teatrşünas

